

Overzicht workshops kennisdag 'Meer natuur in de stad, hoe doe je dat?'

Workshop # in zaal #	Ronde 1 14.15 -15.00 uur	Ronde 2 15.30-16.15 uur	
1 E005	<i>10 jaar stadsvogelbescherming</i> Jip Louwe Kooijmans, Vogelbescherming Nederland	<i>10 jaar stadsvogelbescherming</i> Jip Louwe Kooimans, Vogelbescherming Nederland	2x
2 D201	<i>Natuurinclusief bouwen</i> Sander Bouwens, Zoogdiervereniging	<i>Meer natuur in de stad, hoe ZIE je dat?</i> Willemien de Wolde en Gerda Hendriks (ontwerpers)	
3 E011	<i>Groene toekomstmuziek</i> Tom Haage, Natuur en Milieu Organisatie	<i>Groene toekomstmuziek</i> Tom Haage, Natuur en Milieu Organisatie	2x
4 E007	<i>Verbinden met groen in de stadsrand</i> Maurice Kruk, Natuurmonumenten	<i>Mobiliteit in de natuurlijke stad</i> Walter Dresscher, de Natuurlijke Stad	
5 E301	<i>Vergroenen van het groene onderwijs</i> Yvon Schuler, Groenhorst College	<i>Daktuinen en gevelgroen</i> Roos van Maanen en Eric Soer, KennisCentrum Natuur en Leefomgeving	
6 A001	<i>Groene Lopers: aanleggen van struinnatuur met bewoners</i> Johan Zijlstra (Planvormer Wetterskip Fryslân en deeltijdstudent Van Hall Larenstein) en Roos van Doorn (Van Hall Larenstein)	<i>Operatie Steenbreek</i> Berend van Wijk, Van Hall Larenstein, Operatie Steenbreek	
7 D203	<i>Buurttuin Zwarteweg: van ontwerpeisen naar inhoud - een praktische uitwerking</i> Giel Bongers, Van Hall Larenstein	<i>Vergroenen van het gemeentelijk groenbeleid</i> Marc Siepman (gemeente Deventer) & Marcel Wenker	
8 A303	<i>Stadsnatuur geen eendagsvlieg! Inzetten op creatief ontwikkelen, verbinden en verankeren.</i> Tiny Wigman en Jan Kersten, Bureau Niche	<i>Soortenkennis als sleutel naar biodiversiteit</i> Dik Vonk, oud stadsecoloog gemeente Haarlem	
9 A311	<i>Natuur-inclusief ontwerpen van de stedelijke omgeving</i> Robbert Snep, Wageningen University & Research	<i>Stadsnatuur ontwikkelen en beheren: hoe doe je dat?</i> Martijn van de Loo, Wildlife manager en directeur Soontiens Stadsnatuur	
10 E001	<i>10 jaar MUS Meetnet Urbane Soorten. Vogeltelling ook geschikt voor meten kwaliteit van je leefomgeving?</i> Jan Schoppers, SOVON	<i>Groen is saai!</i> Kars Veling, Vlinderstichting	

RONDE 1 (van 14.15 tot 15.00 uur)

1)

Titel: 10 jaar stadsvogelbescherming

naam: Jip Louwe Kooijmans, Vogelbescherming Nederland.

beschrijving: Het nieuws dat de Huismus in 2004 op de Rode Lijst kwam, was even onwaarschijnlijk als

verrassend. De sterke achteruitgang genereerde landelijke media-aandacht en agendeerde de noodzaak voor een beschermingsprogramma voor stadvogels. Vogelbescherming Nederland lanceerde vervolgens het Actieplan Huismus als opmaat voor het Actieplan Stadsvogels. Het actieplan wil de stad als leefgebied voor vogels verbeteren én een groeiend aantal mensen enthousiasmeren voor de bescherming van vogels door het bieden van persoonlijk handelingsperspectief. In deze workshop staan we stil bij wat er in de afgelopen tien jaar in gang is gezet. Wat kan iedereen bijdragen aan de stad als leefgebied voor vogels, nu en in de toekomst?

2)

Titel: Natuurinclusief bouwen

naam: Sander Bouwens, Zoogdiervereniging

beschrijving: Wat zijn de problemen bij na-isolatie en nieuwbouw voor vleermuizen? Gelukkig zijn er goedkope en simpele oplossingen om natuurinclusief te bouwen. Zo blijft de stad een geschikte ecotoop voor vleermuizen. In deze workshop is aandacht voor een aantal goede praktijkvoorbeelden van natuurinclusief bouwen. Verder is er veel ruimte voor de vraag: hoe zorg je ervoor dat zowel burgers als isolatiebedrijven rekening gaan houden met vleermuizen? Via welke kanalen kan je ze bereiken? En vooral: hoe krijg je al die partijen gemotiveerd om hun gedrag te veranderen?

3)

Titel: Groene toekomstmuziek

naam: Tom Haage, Natuur en Milieu Organisatie

beschrijving: In deze interactieve workshop gaat Tom Haage aan de slag met nieuwe perspectieven, ideeën en gedroomde resultaten voor het vergroenen van de stedelijke ruimte, waarbij de input van de deelnemers centraal staat. Wil je frisse inspiratie voor het slagen van jouw groene project of initiatief? Kom dan naar deze workshop!

4)

Titel: Verbinden met groen in de stadsrand

naam: Maurice Kruk, Natuurmonumenten

beschrijving: In de noordelijke stadsrand van Rotterdam is Natuurmonumenten bezig met het realiseren van groene verbindingen, tussen de stad en het buitengebied. Ook organiseren ze groene activiteiten voor de stadsbewoners, om hen bewust te maken van de natuur. Maar voor de gemiddelde stedeling lijkt natuur best ver weg. Hoe zorg je ervoor dat zij weer een band gaan voelen met de natuur? En hoe krijg je een groene verbindingzone tussen de stad en het buitengebied? In deze workshop deelt Maurice Kruk zijn ervaringen en staat hij stil bij de uitdagingen en kansen. In de workshop is veel ruimte voor discussie en meedenken met elkaar.

5)

Titel: Vergroenen van het groene onderwijs

naam: Yvon Schuler, Groenhorst College

beschrijving: Hoe zorg je dat groenbeheerders van de toekomst natuurinclusief gaan denken en werken? Want in de praktijk blijkt dat soms tegen te vallen. En wat kan het onderwijs daaraan doen? In deze interactieve workshop staan inspirerende praktijkvoorbeelden centraal. De workshop is voor mensen uit het groene onderwijs een aanrader!

6)

Titel: Groene Lopers: aanleggen van struinnatuur met bewoners

naam: Johan Zijlstra (Planvormer Wetterskip Fryslân en deeltijdstudent Van Hall Larenstein) en Roos van Doorn (Van Hall Larenstein)

beschrijving: In deze workshop presenteert Johan Zijlstra 8 aandachtspunten voor participatie, gebaseerd op de meest recente literatuur over participatie en verandermanagement. In deze workshop test je als deelnemer de 8 aandachtspunten voor participatie op interactieve wijze, waarna je stil staat bij jouw eigen do's en dont's bij het uitvoeren van een groen plan. Deze aandachtspunten voor participatie worden ingezet bij het afstudeerproject Groene Lopers. In dit project werken drie natuurorganisaties (It Fryske Gea, de

Friese Milieufederatie en Landschapsbeheer Friesland) samen met bewoners aan het realiseren van (struin)natuur die de woonkernen met natuurgebieden gaat verbinden.

7)

titel: Buurttuin Zwarteweg: van ontwerpeisen naar inhoud - een praktische uitwerking.

naam: Giel Bongers, Van Hall Larenstein

Beschrijving: In Rheden heeft de gemeente 1200 m2 braakliggende grond ter beschikking gesteld aan de buurt. In overleg tussen aanwonenden en gemeente is gekozen voor een 'tuin' waarin aandacht is voor biodiversiteit, de omgeving en haar bewoners. Het buurt heeft de uitdaging opgenomen hier invulling aan te geven. Deze workshop gaat in op hoe de ontwerpeisen vertaald zijn naar een plan en de keuze die hierbij gemaakt is voor het gebruik van cultivars in aanvulling op inheemse soorten.

8)

Titel: Stadsnatuur geen eendagsvlieg! Inzetten op creatief ontwikkelen, verbinden en verankeren.

Naam: Tiny Wigman en Jan Kersten, Bureau Niche

beschrijving: Bureau Niche heeft jarenlange ervaring met het betrekken van jeugd en vrijwilligers bij natuur in de wijk of buurt (o.a. Project Cool Nature). Maar hoe krijg je mensen eigenlijk betrokken bij natuurprojecten? En hoe zorg je er vervolgens voor dat al dat enthousiasme ook een lange adem heeft? Een goede organisatie en gemeentelijke inbedding van al die groene initiatieven is tenslotte een uitdaging. In deze workshop is ook veel ruimte voor het bespreken van elkaars ervaringen.

9)

Titel: Natuur-inclusief ontwerpen van de stedelijke omgeving

Naam: Robbert Snep, Wageningen University & Research

Beschrijving:

Tuin- en landschapsplannen houden van oudsher vooral rekening met de menselijke beleving en gebruik van de stad. Om in die plannen ook daadwerkelijk biodiversiteit te faciliteren is echter een ander perspectief nodig. In deze workshop gaan we aan de hand van concrete cases aan de slag met het natuur-inclusief ontwerpen van tuinen, straten, woonwijken, bedrijventerreinen en stadsparken: welke stappen te nemen, en hoe om te gaan met dilemma's en uitdagingen? Deelnemers kunnen eigen praktijkcases inbrengen.

10)

Titel: 10 jaar MUS Meetnet Urbane Soorten. Vogeltelling ook geschikt voor meten kwaliteit van je leefomgeving?

Naam: Jan Schoppers, SOVON

beschrijving: Het nationale stads- en dorpsvogelmeetnet MUS is in 2007 opgezet door Sovon Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland om de aantalsontwikkeling en verspreiding van broedvogels in bebouwde gebieden goed in beeld te brengen: stad, dorp, industrie, sportvelden, parken etc. Na tien jaar blijkt dat er iets meer soorten in min zitten dan in de plus. Gaat de huismus nog steeds achteruit en welke soorten hebben het moeilijk in het urbane gebied? Maar de resultaten vormen ook een indicator voor de kwaliteit van onze directe woonomgeving. Hoe die Stadsvogelindicator werkt komt aan bod en ook wat er mee te doen. En wat is er in de toekomst nog meer mogelijk en zijn we hiermee op de goede weg?

RONDE 2 (van 15.30 uur- 16.15 uur)

1)

Titel: 10 jaar stadsvogelbescherming

naam: Jip Louwe Kooijmans, Vogelbescherming Nederland.

beschrijving: Het nieuws dat de Huismus in 2004 op de Rode Lijst kwam, was even onwaarschijnlijk als verrassend. De sterke achteruitgang genereerde landelijke media-aandacht en agendeerde de noodzaak

voor een beschermingsprogramma voor stadvogels. Vogelbescherming Nederland lanceerde vervolgens het Actieplan Huismus als opmaat voor het Actieplan Stadsvogels. Het actieplan wil de stad als leefgebied voor vogels verbeteren én een groeiend aantal mensen enthousiasmeren voor de bescherming van vogels door het bieden van persoonlijk handelingsperspectief. In deze workshop staan we stil bij wat er in de afgelopen tien jaar in gang is gezet. Wat kan iedereen bijdragen aan de stad als leefgebied voor vogels, nu en in de toekomst?

2)

Titel: Meer natuur in de stad, hoe ZIE je dat?

naam: Willemien de Wolde en Gerda Hendriks (ontwerpers)

beschrijving: De ontwerpers Willemien de Wolde en Gerda Hendriks werken bij voorkeur SAMEN met bewoners aan groene projecten. Maar de praktijk blijkt weerbarstig. Hoe maak je stadsnatuur tot een echt succes? Welke rol heeft een bewoner daarin, hoe bereik je die bewoner, en wat is het belang van een goed ontwerp?

3)

Titel: Groene toekomstmuziek

naam: Tom Haage, Natuur en Milieu Organisatie

beschrijving: In deze interactieve workshop gaat Tom Haage aan de slag met nieuwe perspectieven, ideeën en gedroomde resultaten voor het vergroenen van de stedelijke ruimte, waarbij de input van de deelnemers centraal staat. Wil je frisse inspiratie voor het slagen van jouw groene project of initiatief? Kom dan naar deze workshop!

4)

Titel: Mobiliteit in de natuurlijke stad

naam: Walter Dresscher, de Natuurlijke Stad

Beschrijving: Steden zijn steeds belangrijker geworden. De verwachting is dat in 2050 70% van de mensen op aarde in steden wonen. Voor de mens is de stad dus 'de natuurlijke habitat'. Maar is de stad ook natuur? De meeste mensen ervaren dit niet zo. Hoe komt dat? We gaan in de workshop op zoek naar "de natuurlijke stad". Mobiliteit blijkt de grote ruimte-verslinder. Hoe kunnen we meer ruimte vrijspelen voor een echt natuurlijke stad? En hoe maken we dat haalbaar, zonder onze mobiliteit te verliezen?

5)

Titel: Daktuinen en gevelgroen

namen: Roos van Maanen en Eric Soer, KennisCentrum Natuur en Leefomgeving (KCNL)

Beschrijving: In deze workshop staan groene daken en gevels centraal. Groen is belangrijk voor de leefbaarheid van steden, denk aan waterberging, fijnstofafvang, klimaatbeheersing en de biodiversiteit. Omdat er niet altijd ruimte genoeg is op straatniveau, zijn groene daken en gevels een goede aanvulling! Maar wat levert het precies op voor de natuur? Welke soorten planten kies je? En zijn er nog meer mogelijkheden om de stad op vernieuwende manier te vergroenen? Roos van Maanen en Eric Soer laten de deelnemers een spel doen, waarin duidelijk wordt wat een groen dak oplevert. Ook gaan de deelnemers in gesprek over nieuwe ideeën en oplossingen voor meer natuur op de bovenste etage van de stad.

6)

titel: Operatie Steenbreek

namen: Berend van Wijk, Van Hall Larenstein, Operatie Steenbreek

Beschrijving:

In deze workshop staat Operatie Steenbreek (OS) centraal: een actie om de burgers te enthousiasmeren om hun tuin te vergroenen, zodat biodiversiteit een kans krijgt. Want minder groen in de tuin betekent minder vogels, insecten en andere dieren. In de workshop wordt kort verteld over OS, waarna de deelnemers aan het werk gaan om concrete thema's uit te werken waarmee OS nog efficiënter en succesvoller kan worden. Hoe krijg je voor elkaar dat mensen daadwerkelijk de tegels uit de tuin halen? Meer informatie:

www.operatiesteenbreek.nl.

7)

titel: Vergroenen van het gemeentelijk groenbeleid

naam: Marcel Wenker (Adviseur groenbeheer Gemeente Deventer) & Marc Siepman (zie marcsiepman.nl)

beschrijving: Hoe kun je gemeenten in Nederland en Vlaanderen op een andere manier naar groeninrichting en groenbeheer laten kijken? In deze workshop delen Marcel Wenker en Marc Siepman hun ervaringen in het vergroenen van het gemeentelijke groenbeleid. Ze staan stil bij de vragen: wat is stadsnatuur eigenlijk, waarom is het eigenlijk zo belangrijk en op welke wijze kunnen we de natuur voor ons laten werken? Om de weerbarstige praktijk van overheden en andere stakeholders te overtuigen van het nut van stadsnatuur, ontwikkelen ze de cursus '[Toekomstbestendige Stad](#)'. Deze workshop is interactief opgezet waarbij ruimte is voor discussie.

8)

Titel: Soortenkennis als sleutel naar biodiversiteit

naam: Dik Vonk, voormalig stadsecoloog gemeente Haarlem

beschrijving: Kennis van soorten en ecologisch inzicht zijn onmisbaar voor het vergroten van de biodiversiteit in de stad. In deze workshop ligt de nadruk op het aansluiten bij en uitbouwen van de al aanwezige potenties. Hoe zorg je ervoor, dat er voldoende ecologische kennis wordt gebruikt door stakeholders, zoals groene initiatiefnemers, beheerders en particuliere eigenaren? Wat is optimale natuurwinst als onderdeel van groen in de bebouwde kom? En hoe zorg je ervoor, dat het beheer duurzaam wordt uitgevoerd?

9)

titel: Stadsnatuur ontwikkelen en beheren: hoe doe je dat?

Naam: Martijn van de Loo, Wildlife manager en directeur Soontiens Stadsnatuur

Beschrijving: Het in praktijk brengen van stadsnatuur-ambities is niet altijd even gemakkelijk. De ecologische praktijk vraagt nou eenmaal iets anders dan men gewend is in het reguliere stadsgroenwerk. In deze workshop worden de meest voorkomende uitdagingen besproken, en oplossingsrichtingen aangedragen en geïllustreerd aan de hand van praktijkvoorbeelden. Deelnemers kunnen ook zelf hun eigen vragen inbrengen.

10)

Titel: Groen is saai!

naam: Kars Veling, Vlinderstichting

beschrijving: Groen is saai! Groen moet weer kleur op de wangen krijgen, gezond worden! Door de juiste keuzes te maken bij inrichting en beheer en door in het plantensortiment aan te sluiten bij eisen van dieren, kan het groen niet alleen kleurrijker worden, maar ook een nog betere functie hebben voor vlinders, bijen en andere insecten. Kleurrijk groen kan zelfs zorgen dat insecten die als plaag gezien worden, zoals de eikenprocessierups, minder uitbreiden. De afgelopen jaren heeft De Vlinderstichting tientallen 'idylles' aangelegd: grote bloemrijke plekken, vaak in stedelijk gebied, voor vlinders, bijen en mensen. In deze workshop passeren de ervaringen uit dit project. Ook zal de Green Deal aan de orde komen: de aanleg van 1000 hectare nieuwe stedelijke natuur, waarbij Vlinderstichting samenwerkt met NL Greenlabel, VHG, VNG, Regelink Ecologie & Landschap en het Ministerie van Economische zaken.